

Ortaokul Öğrencilerinin Vatanseverlik Değerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi

A Research on Secondary School Students' Attitudes to the Value of Patriotism

ÖZET

Vatanseverlik, toplumun değerleriyle barışık olma durumudur. Ülkesi ve milletinin mutluluğu için fedakârlık yapmak, ülkesinin kurum ve kuruluşlarını korumak ve geliştirmektir. Vatanseverlik değeri, ortaokulların her sınıf düzeyinde sosyal bilgiler dersinde işlenmektedir. Bu bakımdan vatanseverlik değerinin kazandırılmasında sosyal bilgiler dersinin önemi büyüktür. Bu çalışmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin vatanseverlik değerine ilişkin tutumlarını betimlemektir. Ancak ülkemizin farklı coğrafi bölgelerinde vatanseverlik değerine ilişkin kazanımlar ve tutumlar arasında farklılaşma olup olmadığı merak konusudur. Bu amaçla ülkemizin farklı coğrafi bölgelerinden rastgele örnekleme yöntemiyle 1200 ortaokul öğrencisine “Vatanseverlik Tutum Ölçeği” uygulanmıştır. Veriler coğrafi bölge, sınıf grupları ve cinsiyet değişkenine göre SPSS 18 Statistic paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda vatanseverlik tutumlarının cinsiyete, coğrafi bölgelere ve sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı saptanmıştır. Bu sonuçlar ulusal bütünleşme açısından işlevseldir. Aynı zamanda sosyal bilgiler dersinde işlenen vatanseverlik eğitiminin başarısı açısından da olumlu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Vatanseverlik değeri, Vatandaşlık eğitimi, Sosyal bilgiler dersi

ABSTRACT

Patriotism requires peace with the values of society. It also requires sacrificing for the happiness of his nation and his country, protecting and developing the institutions and organizations of the country. These values are gained in Social Science lessons at all grades of secondary schools. For this reason, the importance of Social Studies Lesson is so great in teaching the value of patriotism to all citizens. So this study aims to determine the of secondary school students' attitudes towards the value of patriotism. It is not clear whether there is a differentiation between the achievements and attitudes regarding the value of patriotism in different geographical regions of our country. This study aims to clarify this uncertainty. For this aim, “Patriotism Attitude Scale” was applied to 1200 secondary school students in different geographical regions of the country by random sampling method. Data were analyzed according to the variables of geographical region, students' grade levels and gender. SPSS 18 Statistic package program was used for the data analysis. Results show that there are no significant differences in patriotic attitudes of students according to their gender, geographical regions and grade levels. These results are positive in terms of national integration. The results can also be considered positive in terms of the success of the patriotic education taught in the Social Studies Lessons(Times New Roman, 9 Punto, Mak. 250 Sözcük).

Keywords: Patriotism value, Citizenship education, Social studies lesson

GİRİŞ

Problem Durumu

Eğitim sistemi önceden belirlenmiş hedefler doğrultusunda nitelikli bireyler yetiştirmek için oluşturulmuş çok katmanlı bir yapıdır. Okul, öğretmen, öğrenci, personel gibi çok sayıda paydaşın örgütlü çalışması sonucunda ortaya bir ürün konur. Bu ürünün niteliğini belirleyen ise istendik davranışları ortaya çıkaran değerlerdir. Dolayısıyla eğitim sistemi etkin, üretici, vatansever bireylerin yetişmesini amaçlamaktadır. Bu bağlamda okullar nitelikli bireylerin olduğu kadar vatansever bireylerin de yetiştirildiği yaşam alanlarıdır. Etkin vatandaşlık eğitiminin temeli değer aktarımına dayanmaktadır. Değerler bireyi yaşatır, toplumu geleceğe taşır, ülkeyi sarıp sarmalar.

Değerler gerek okul gerekse okul dışı yaşantılarda öğrencilere kazandırılması gereken kültürel yaşantılardır. Toplumsal yaşamı inşa eden, biçimlendiren değerler bir bakıma sosyolojik gerçekliklerden, felsefi düşüncelerden beslenmek durumundadır. Bireye kimliğini kazandıran, içinde yaşadığı topluma adaptasyonunu sağlayan değerler, öğrencilerde istendik davranışlara rehberlik eden ilkeler, temel inançlar ve eylemlerdir; açıkçası toplumda iyi olarak gösterilen standartlardır (Halstead&Taylor, 2000, akt. Doğanay, 2011: 228). "Değerler; genelde inanılan, arzu edilen davranışlar için bir ölçüt olarak kullanılan olgulardır" (Elbir ve Bağcı, 2013: 1322). Yazıcı'ya göre (2014) davranışlarımızı yol gösteren yegâne ölçütlerdir. İnsanların hayata bakışlarını ve yaşam felsefelerini belirleyen değerler, toplumu idealize eden, geleceğe taşıyan prensip ve davranışlardır (Demir ve Özdemir, 2013). Şu hâlde değerler kişileri belirli bir eğilim ve gayeye doğru sistemli şekilde yönlendirir. Eğitim öğretimin bir parçası olarak karşımıza çıkan değerler gizil olarak sistematik bir şekilde öğretmenler tarafından aşılanır (Kurtdele Fidan, 2013).

Karani Fındık¹
Recep Ercan²

How to Cite This Article

Fındık, K. & Ercan, R. (2023).

“Ortaokul Öğrencilerinin

Vatanseverlik Değerine İlişkin

Tutumlarının İncelenmesi”,

Journal of Social, Humanities and

Administrative Sciences,

9(67):3282-3288. DOI:

<http://dx.doi.org/10.29228/JOSH>

AS.71335

Arrival: 27 May 2023

Published: 31 August 2023

International Journal of Social,
Humanities and Administrative
Sciences is licensed under a
Creative Commons Attribution-
NonCommercial 4.0 International
License.

This journal is an open access,
peer-reviewed international
journal.

¹ Öğretmen, MEB, Sivas, Türkiye

² Prof. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitimin Felsefi, Sivas, Türkiye

Okulların en temel görevi toplumsal kültürü yeni nesillere aktarmaktır. Kültürün en temel unsurları olan değerler ve semboller okullar aracılığıyla geliştirilir. Okullar toplumun mikro seviyede laboratuvarı, yaşam alanıdır. Bu doğrultuda toplumun devamlılığını sağlayan değerlerin okullarda canlı tutulması milli eğitim politikalarının gereğidir. Akademik faaliyetlerin yanında sağlam karakterli bireylerin yetiştirilmesi, ailelerle birlikte okulların da birinci dereceden sorumludur. Okullarda değer öğretimini ailelerin desteklediği bilinmektedir (Doğanay, 2011).

Okulların temel işlevi sosyal, siyasal ve ekonomik anlamda bireye dokunmaktır. Bireyin ülkesine karşı yüksek bir aidiyet duygusunun kazandırıldığı okullar, aynı zamanda birey devlet ilişkilerinin yaşandığı formal yapılarıdır. Dolayısıyla zorunlu eğitim kapsamında bireylere vatandaşlık hak ve sorumlulukların aşılması, vatanseverlik değerinin kazandırılması okulun görevi haline getirilmiştir (Baysal, 2013). Çengelci, Hancı ve Karaduman (2013) okullarda vatanseverlik değerinin aktarılmasını, eğitimin genel ve özel esasları doğrultusunda öğretmenlerin yapması gerektiğini belirtmişlerdir. Dolayısıyla okulların esas gayesinin vatandaşlık eğitimi (Doğanay, 2008) ve etkin vatandaş yetiştirmek olduğu açıktır (Kara, Topkaya ve Şimşek, 2012). Okullar bu görevi en çok sosyal bilgiler dersi aracılığıyla yerine getirir ve vatandaşlığın duygusal boyutunu oluşturan vatanseverlik değerini (Üstel, 2008) kazandırır. Böylece birey ulusun bir ferdi olduğu kanaatine ulaşır. Okullar sosyal bilgiler ders programının genel amaçları içinde yer alan ülkesini ilgilendiren konulara duyarlılık gösteren vatanseverlerin yetişmesine olanak sağlar.

Sosyal bilgiler, küreselleşmenin sebebi olan modern toplumlarda (Çalık, 2017) kültür ve sosyo-ekonomik farklılığı olan insanları mutlu bir toplumsal yaşama geçiş için sosyalleştirip bir arada yaşamasını kolaylaştıran ve biricik amacı iyi bir vatandaş yetiştirmek olan derstir (Keleş-Tonga, 2014). Sosyal bilgiler dersinin temel hedeflerinden olan vatanseverlik (Ata, 2011) makbul vatandaşların sahip olması gereken önemli bir değerdir (Üstel, 2008). (Acun, Yücel, Önder & Tarman, 2013). Vatanseverlik bireyin olaylar ve olgular karşısında duruşunu, tepkisini ve düşünme şeklini belirler. Cafaro (2009)'da vatanseverliği insanların birbirlerine olan bağlılığı ve sosyolojik bir sevgiyle nitelenen bir değer olarak ifade etmektedir.

Vatanseverlik kişinin ülkesine karşı bir sadakati olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla vatanseverlik, uğruna canların verildiği milli değerler için kendini feda etmektir (Şarşembiyeva, 2015). Vatansever bir kişi, yaşadığı toplum ile barışık olup tüm alt ve üst kültürlerle sahip çıkan aynı topraklarda yaşadığı çeşitli sınıf ve zümredeki vatandaşlarla aynı duyguları paylaşan kişidir (Ercan, 2015). "Böylece hem bir vatandaşlık bilinci geliştirilmekte hem de bireyin kapsamlı bir dünya görüşü kazanması amaçlanmaktadır" (Aktan, 2006: 4). Parker ise vatanseverliği, ulusal politikaları sürdürmenin aracı olarak görmektedir (Parker, 2009, akt. Avcı, İbret, Karasu-Avcı, 2017). Dolayısıyla vatanseverlik değeri, ulusal politikaların sürdürülmesinde rol oynayan kurumların korunmasını gerektirir. Aynı ülke vatandaşlarını milli bir ruhla, payidar kalması için yekvücut hareket ettiren mühim bir değer olan vatanseverlik bir ulusa sadakattir (Schatz, Staub&Lavine, 1999).

Ersoy ve Öztürk' ün (2015) ülkesine faydalı, aktif ve demokratik değerleri benimseyen vatandaşların yetiştirilmesi için vatanseverlik değerinin önemini vurgulaması bu konuda yapılacak çalışmalar açısından dikkat çekicidir. Ülkemizde ve dünyada vatanseverlik ve vatanseverlik değeri ile ilgili birçok çalışma yapılmış olup bu çalışmaların ana unsurlarının genel itibarıyla dersler, öğretmenler ve eğitim sisteminin diğer bileşenleri üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Nitekim öğretmenlerin demokrasi, vatandaşlık ve vatanseverlikle ilgili görüşlerinin incelendiği bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada öğrencilere kazandırılacak vatanseverlik duygularında aktif katılımın ve paydaşlarla birlikte hareket etmenin önemi vurgulanmıştır (Bakioğlu ve Kurt, 2009). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik değerine ilişkin görüşlerinin sorulduğu başka bir çalışmada, vatanseverlik değerinin ağırlıklı olarak "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanı 7. sınıf Ülkemizde Nüfus ünitesinde verildiği, bu değer kazandırılmasının sosyal bilgiler dersi ile yapılabileceği, dolayısıyla sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik değerini sosyal bilgiler derslerinde sıklıkla işledikleri sonucuna ulaşmıştır (Avcı, İbret ve Avcı-Karasu, 2017).

Yazıcı ve Yazıcı'nın (2010) tarih ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin yurtseverlik ve yurtseverlik eğitimi hakkındaki tutumlarını ve yurtseverlik eğitiminde kullandıkları strateji ve yöntemleri belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada tarih ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik eğitimi tutumlarının önemli ölçüde benzerlik gösterdiğini belirtmiştir. Ayrıca öğretmenlerin tutumları ile kullandıkları strateji ve yöntemler arasında anlamlı ilişki olduğuna ve vatanseverlik değeri verirken sosyal bilgiler öğretmenlerinin farklı yöntem ve stratejileri daha sık kullandıklarına rastlanmıştır.

Literatür bilgilerinden de anlaşılacağı gibi vatanseverlik değer aktarımı konusunda yapılan çalışmaların belli bir bölgeyle sınırlı kaldığı, dolayısıyla farklı bölgelerde bu çalışmaların yenilenmesi ihtiyacı araştırmamıza gerekçe oluşturmuştur. Nitekim farklı coğrafi bölge ve farklı sınıf düzeyinde öğrencilerin vatanseverlik tutumlarının incelendiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu çalışma Türkiye' deki yedi farklı coğrafi bölgede yaşayan sosyal bilgiler dersi almış ortaokul 6,7, ve 8. sınıf öğrencilerinin vatanseverlik tutumlarında anlamlı yönde bir farklılık olup

olmadığını belirlemek için yapılmıştır. Bu çerçevede çalışmamızda farklı coğrafi bölgelerde yaşayan sosyal bilgiler dersi almış ortaokul 6,7, ve 8. sınıf öğrencilerinin vatanseverliğe yönelik tutumları incelenmiştir.

Amaç

Bu çalışmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin vatanseverlik değerine ilişkin tutumlarını betimlemektir. Bu kapsamda çalışma aşağıdaki değişkenlere göre analiz edilecektir:

- ✓ Vatanseverlik değerine ilişkin tutumlar öğrencilerin cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?
- ✓ Vatanseverlik değerine ilişkin tutumlar öğrencilerin yaşadıkları coğrafi bölgelere göre farklılaşmakta mıdır?
- ✓ Vatanseverlik değerine ilişkin tutumlar öğrencilerin sınıf düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama deseni kullanılmıştır. Tarama deseni, bir evren içinde seçilen bir örneklem üzerinde yapılan çalışmalar yoluyla evren genelindeki eğilim, tutum veya görüşlerin nicel veya nümerik olarak betimlenmesini sağlar (Creswell, 2013). Bu çalışmada, sosyal bilgiler dersi almış öğrencilerin vatanseverlik tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Betimsel tarama deseni, geniş kitlelere uygulanıp zaman yönünden de ekonomiklik sağlar. Ayrıca ilgi, beceri, tutum gibi araştırmanın neticesini etkileyen faktörleri ölçer. Bu sebeple bu çalışmada betimsel tarama deseni kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evreni Türkiye genelindeki ortaokul 6. 7. ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Türkiye'nin 7 coğrafi bölgesindeki ortaokul 6. 7. ve 8. Sınıflarından rastgele örnekleme yöntemi ile seçilen öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma örnekleminde toplam 1200 öğrenci bulunmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin eğitim gördüğü okullar basit rastgele örnekleme yöntemiyle elde edilmiştir. Bu örnekleme yönteminde evrendeki her üyenin araştırma için seçilme şansı eşittir. Herhangi bir sistematik örüntünün olmadığı bu yönteme eşit olasılıklı seçme yöntemi de denmektedir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Vatanseverlik Tutumlarının Cinsiyetlerine İlişkin Betimsel Bilgiler

		Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	397	33,1
	Kadın	803	66,9
	Toplam	1200	100,0

Tablo 2: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yaşadıkları Coğrafi Bölgelere İlişkin Betimsel Bilgiler

		Frekans (n)	Yüzde (%)
Coğrafi Bölge	Akdeniz	219	18,3
	Doğu Anadolu	154	12,8
	Ege	148	12,3
	Güney Doğu Anadolu	157	13,1
	İç Anadolu	252	21,0
	Karadeniz	130	10,8
	Marmara	140	11,7
	Toplam	1200	100,0

Tablo 3: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine İlişkin Betimsel Bilgiler

		Frekans (n)	Yüzde (%)
Sınıf Düzeyi	6.sınıf	269	22,4
	7.sınıf	662	55,2
	8.Sınıf	269	22,4
	Toplam	1200	100,0

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada tarama modeline uygun olarak geliştirilen 5'li likert tipi ölçek kullanılmıştır. Söz konusu veri toplama aracı Schatz, Staub ve Lavine' nin (1999) geliştirdiği ve Yazıcı ve Yazıcı, (2010) tarafından Türkçe uyarlanan "Vatanseverlik Tutum Ölçeği" formu kullanılmıştır. Coğrafi bölgelerin, cinsiyetin ve sınıf düzeyinin bağımsız değişken olduğu ölçekte toplamda 20 madde vardır. Ölçeğin bağımlı değişkeni katılımcıların ölçeğe verdikleri cevaplardan elde edilen tutum puanlarıdır.

Verilerin Analizi

5'li likert tipi ölçekle toplanan veriler SPSS 18 Statistic paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Veriler frekans, standart sapma, aritmetik ortalama, tek yönlü anova testi ve independentsamples t-testi ile değerlendirilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Farklı coğrafi bölgelerdeki cinsiyetleri ve sınıf düzeyleri farklı ortaokul öğrencilerinin vatanseverliğe ilişkin tutumları ve vatanseverlik tutum ölçeğine ilişkin ortalama, standart sapma değerleri ve diğer test sonuçları Tablo 4, 5, 6 ve 7 de verilmiştir. Independent Samples T-testi değerlendirmeleri, farklı coğrafi bölgelerdeki cinsiyetleri ve sınıf düzeyleri farklı ortaokul öğrencilerinin vatanseverliğe ilişkin tutumlarında anlamlı bir farklılığın bulunmadığını göstermiştir.

Tablo 4:Cinsiyet Değişkenine Göre Ortaokul Öğrencilerinin Vatanseverliğe İlişkin Görüşlerine Yönelik Bağımsız Örneklem İçin T Testi Sonuçları

Cinsiyet	Grup	n	ort	ss	sd	t	p
	Erkek		397	3.32	0.68	1198	.031
Kadın		803	3.33	0.70			

Yukarıda görüldüğü gibi ortaokul öğrencilerinin vatanseverliklerinin cinsiyet değişkeni açısından erkekler (ort:3.32) ve kadınlar (ort:3.33) arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. $t(1198)=.031;p=.48>0.05$.

Tablo 5:Coğrafi Bölge Değişkenine Göre Ortaokul Öğrencilerinin Vatanseverliğe İlişkin Görüşlerine Yönelik Ortalama ve Standart Sapma

Coğrafi Bölge	Frekans (n)	Yüzde (%)	Ortalama (ort)	Standart Sapma (ss)
	Akdeniz	219	18,3	3,19
Doğu Anadolu	154	12,8	3,23	,68
Ege	148	12,3	3,13	,67
Güney Doğu Anadolu	157	13,1	3,12	,71
İç Anadolu	252	21,0	3,22	,67
Karadeniz	130	10,8	3,26	,71
Marmara	140	11,7	3,20	,72
Toplam	1200	100,0	3,19	,69

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, örneklem grubunda bulunan öğrencilerin yaşadıkları coğrafi bölgelere bakıldığında 219'sı (%18,3) Akdeniz bölgesi, 154'ü (%12,8) Doğu Anadolu bölgesi, 148'i (%12,3) Ege bölgesi, 157'si (%13,1) Güney Doğu Anadolu bölgesi, 252'si (%21,0) İç Anadolu bölgesi, 130'u (%10,8) Karadeniz bölgesi, 140'u (%11,7) Marmara bölgesi olmak üzere toplam 1200 kişiden oluşmaktadır. Araştırma neticesinde vatanseverliğin bölgeler açısından ortalama değerleri yukarıdaki tabloda gösterildiği gibi birbirine çok yakın olduğu görülmüştür. Açıkçası bölgeler arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı saptanmıştır.

Ortaokul öğrencilerinin vatanseverliğe ilişkin puanlarının yaşadıkları coğrafi bölgelere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü ANOVA testi kullanılmıştır. Ortaokul öğrencilerinin yaşadıkları coğrafi bölgelere ilişkin betimsel bilgiler aşağıda yer almaktadır. Coğrafi bölge değişkeni için tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6:Coğrafi Bölge Değişkeni İçin Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Coğrafi Bölge	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler ort	f	p	Anlamlı Fark
	Gruplar arası		2,583	6	,430	,879	,509
Gruplar içi		584,010	1193	,490			
Toplam		586,593	1199				

Tabloda görüldüğü gibi ortaokul öğrencilerinin $[F(6, 1193)=0.879, p>.05]$, vatanseverliğe ilişkin puanlarının yaşadıkları coğrafi bölgeler açısından anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu durum ulusal bütünleşme açısından işlevsel olduğu kadar sosyal bilgiler dersinin kazanımları açısından da manidardır.

Ortaokul öğrencilerinin vatanseverliğe ilişkin puanlarının sınıf düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü ANOVA testi kullanılmıştır. Ortaokul öğrencilerinin sınıf düzeylerine ilişkin betimsel bilgiler aşağıda yer almaktadır. Sınıf düzeyi değişkeni için tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7:Sınıf Düzeyi Değişkeni İçin Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Sınıf Düzeyi	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler ort	f	p	Anlamlı Fark
	Gruplar arası		1,245	2	,622	1,273	,280
Gruplar içi		585,348	1197	,489			
Toplam		586,593	1199				

Tabloda görüldüğü gibi ortaokul öğrencilerinin [$F(2, 1197)=1.273, p>.05$], vatanseverliğe ilişkin puanlarının sınıf düzeyleri açısından anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı tespit edilmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinde yaşayan ortaokul 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi aldıktan sonra vatanseverlik değerlerine yönelik tutumları incelemek amacıyla yapılan bu çalışmada, coğrafi bölgelerin ve sınıf seviyesindeki farklılığın vatanseverlik değerine yönelik tutumlarında anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Bu durum şunu göstermektedir: Ülkemizde farklı bölgelerde eğitim gören ortaokul öğrencilerinin coğrafi farklılık açısından vatanseverlik tutumlarında farklılık göstermemesi, vatanseverlik eğitiminin ulusal düzeyde bütünleştirici olması açısından önemlidir. Vatanseverlik tutumlarının sınıf düzeyinde de farklılık göstermemesi, sosyal bilgiler eğitiminde işlenen vatanseverlik dersinin amacına ulaştığını göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin vatanseverlik değeri tutum puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik yapılan analiz sonucunda cinsiyet değişkenine göre yetişkinlerin yurtseverlik tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. $t(1198)=,031;p=,48>0.05$). Ercan (2015)' te yaptığı çalışmasında Türkiye' de vatanseverlik değerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşıp bu durumu günümüz demokrasilerinin cinsiyetçi yaklaşımın ötesinde bireyi yurttaşlık temelinde tanımladığını belirtmiştir. Cüro ve Gömleksiz (2011)' deki çalışmasında ulaştığı sonuç ise kız öğrencilerin vatanseverliğe yönelik tutumlarının erkek öğrencilerin vatanseverlik tutumlarına göre daha olumludur. Kabaklı-Çimen, (2017) çalışmasında öğrencilerin vatanseverlik tutumlarında cinsiyete göre anlamlı farklılıklar bulmuştur. Her iki çalışmanın cinsiyet değişkeninin vatanseverlik değerine yönelik tutumlarının bu çalışma ile ortak sonuca ulaşmadığını göstermektedir. Elban (2011) ve Beldağ ve diğerleri (2016) ise çalışmasında vatanseverlik tutumlarında kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığını belirterek bu çalışmayı destekleyen sonuçlar elde etmişlerdir. Netice itibariyle sosyal bilgiler dersi eğitimi ile öğrencilerin vatanseverlik değeri kazanımlarına ulaştıkları görülmektedir. Cinsiyet farkı gözetmeksizin tüm öğrencilerin vatansever puanlarında farklılaşmanın olmaması sosyal bilgiler eğitimi açısından olumlu karşılanabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin vatanseverlik değeri tutum puanları ortalamalarının farklı coğrafi bölgelere göre analizinde anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Çalışmamızda farklı coğrafi bölgeler ile vatanseverlik ilişkisinin analiz birimi olarak ele alınmasının gerekçesi bu bölgelerin sosyolojisiyle alakalıdır. Nitekim vatanseverliğin önemli aktörlerinden biri de sosyal bilgiler disiplini içinde yer alan coğrafyadır (İbret, Karatekin ve Avcı,2015). Gömleksiz ve Cüro (2011) araştırmasında öğrencilerin vatanseverlik değerine karşı tutumları ülke ve ulusu sevmeye ilgilidir.Tay ve Yıldırım (2009)' ın araştırmasında vatanseverlik değeri öğrencilere kazandırılması istenen değerlerden başı çeken değer olarak bulunmuştur. Buna sebep olarak da aynı coğrafyada yaşayan insanların tarihindeki kahramanlıkların mühim bir yer işgal etmesi ve yaşanan coğrafyanın şartları gösterilmiştir. Cihan (2014) değerler eğitimi çalışmasında eğitim kurumlarının kültür aşılmasının öğrencileri istenen değerler eğitimi kriterlerine uygun yetiştirmek ve onları etkilemek olduğunu ifade etmiştir. Böylece okullardaki rol model olan öğretmenler, öğrencileri istenilen tarafa doğru sürüklerken sistemin de yardımını alırlar. Öğretmenlerin öğrenciler üzerinde genel olarak ailede verilen vatanseverlik değerinin daha baskın olduğu ve bunu ailenin eğitim ve sosyo-ekonomik durumunun çok etkilemediğini (Keleş ve Tonga, 2014) ifade etmiştir. Ayrıca sempati duydukları öğretmenden etkilenip onların tutumlarının öğrencilerin ilgilerini artırdığı Gurbetoğlu ve Tomakin, (2011) tarafından da belirtilmiştir. Yani öğretmenlerin vatanseverlik tutumları, vatanseverlik eğitimi tutumlarına etki etmektedir (Yazıcı, 2009). Köse ve Demir'in (2014) araştırmasında ulaştığı sonuçlardan biri de değerlerin kazanılmasında öğrencilerin öğretmenlerini rol model olarak gördüğünü ifade etmeleridir. Açıkçası devlet sınırlarını kendisinin çizdiği vatandaş ve vatansever portrelerini tüm yurtta eşitlemek ve aynı olumlu neticeleri almak için eğitime ve paydaşlarına görevler yüklemiştir (Kurtdele Fidan, 2009). Bu çalışmada farklı coğrafi bölgelerde yaşayan öğrencilerin vatanseverlik değeri tutum puanı ortalamalarına $F(6, 1193)=0.879, p>.05$], bakıldığında vatanseverliğe ilişkin puanlarının yaşadıkları coğrafi bölgeler açısından anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir.Yetişkinlerde yurtseverlik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından inceleyen Ercan (2015: 424), bu bulguyu şöyle desteklemektedir."İlköğretim ve ortaöğretim düzeyinde aktarılan yurtseverlik eğitimi, hiç eğitim almayanlara göre şoven duyguları pompalamış olabilir". Çünkü sosyal bilgiler vatanseverliği ulusal bütünleşme ve dayanışmayı ön plana çıkardığından feodal ve mahalli ideolojileri etkisiz kılabilir. Bu yüzden vatanseverlik tüm toplumu kapsamaktadır. Dolayısıyla sosyal bilgiler dersi alan öğrencilerin coğrafi bölgelerden bağımsız olarak kendi ülkesine ve toplumuna bağlılık duyması oldukça manidardır.

Araştırmaya katılan farklı sınıf düzeyindeki öğrencilerin vatanseverlik değeri tutum puanlarının ortalamalarına bakıldığında [$F(2, 1197)=1.273, p>.05$], vatanseverlik değerine ilişkin tutum puanlarının sınıf düzeyleri açısından anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir.Literatür taraması yapıldığında bu değişkenle ilgili olarak Tay, Durmaz ve Şanal (2013) sosyal bilgiler dersi kapsamında değer ve değerler eğitimine ilişkin 4,5,6,7. sınıf

öğrencilerinin "Vatanseverlik" değerinden bahsettikleri; Tay ve Yıldırım'ın (2009) ise çalışmasında velilerin sosyal bilgiler dersinde öğrencilere kazandırılması gereken değerler arasında "Vatanseverlik" değerinin öne çıkan değerler arasında olduğu dolayısıyla bu değeri her sınıf düzeyinde kazandıklarını vurgulamışlardır. Dolayısıyla çalışmamızda vatanseverlik eğitimin tüm sınıflarda başarıyla yürütüldüğünün ortaya çıkması, sosyal bilgiler dersi ve öğretmenleri açısından da memnuniyet vericidir.

KAYNAKÇA

- Acun, İ.; Yücel, C.; Önder, A. & Tarman, B. (2013). "Değerler: Kim Ne Kadar Değer Veriyor?", Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2013(1):191-206.
- Aktan, S. (2006). "Sosyal Bilgilerin Bir Öğretim Alanı Olarak Gelişimi Ve Cumhuriyet Dönemi Program Tasarılarına Olan Yansımalar", Yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Ata, B. (2011). "Sosyal Bilgiler Öğretim Programı" (Cemil Öztürk), Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi, 34-47, Pegem Akademi, Ankara.
- Bakioğlu, A. & Kurt, T. (2009). "Öğretmenlerin Demokrasi Vatandaşlık Ve Vatanseverlik Algılarının Nitel Olarak İncelenmesi", M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 2009(29):19-39.
- Baysal, N. (2013). "Ortaokul Sosyal Bilgiler Derslerinde Değerler Eğitimi Uygulamalarının Öğretmenler Yönüyle Değerlendirilmesi", Yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Beldağ, A.; Naçacı, A. & Özdemir, Ü. (2016). "Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Değerlerin Kazanılma Düzeyinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Erzurum İli Örneği)", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (2016)3:1185-1199.
- Cafaro, P. (2009). "Patriotism as an Environmental Virtue", Journal of Agricultural and Environmental Ethics, 23(1):185-206.
- Cihan, N. (2014). "Okullarda Değerler Eğitimi Ve Türkiye'deki Uygulamaya Bir Bakış", Turkish Studies. 9(2):429-436.
- Creswell, J. W. (2013). Araştırma Deseni. (Çev. Edt: Demir, S. B.), Eğiten Kitap, Ankara.
- Çalık, E. (2017). "Küreselleşme ile Modern Toplum Arasındaki Münasebetin Çeşitli Açılardan Görünümü", İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 6(2):196-205.
- Çengelci, T.; Hancı, B. & Karaduman, H. (2013). "Okul Ortamında Değerler Eğitimi Konusunda Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri", Değerler Eğitimi Dergisi, 2013(25):33-56.
- Demir, T. & Özdemir, B. (2013). "Türkçe Eğitiminde Karagöz/Gölge Oyunları ile Değer Öğretimi", Değerler Eğitimi Dergisi, 2013(25):57-99.
- Doğanay, A. (2008). "Çağdaş Sosyal Bilgiler Anlayışı Işığında Yeni Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17(2):77-96.
- Doğanay, A. (2011). "Değerler Eğitimi" (Cemil Öztürk), Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi, 226-254, Pegem Akademi, Ankara.
- Elban, M. (2011). "Ortaöğretim 11. Sınıf Öğrencilerinin Tarih Dersine Yönelik Tutumları ile Vatanseverlik Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi", Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Elbir, B. & Bağcı, C. (2013). "Değerler Eğitimi Üzerinde Yapılmış Lisansüstü Düzeyindeki Çalışmaların Değerlendirilmesi", Turkish Studies, 2013(8):1321-1333.
- Ercan, R. (2015). "Yetişkinlerde Yurtseverlik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi", Turkish Studies, 10(3):409-426.
- Ersoy, A. & F., Öztürk, F. (2015). "Bir Vatandaşlık Değeri Olarak Yurtseverlik: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Algısı", İlköğretim Online, 2015(3):974-992.
- Gömlüksiz, M. N. & Cüro, E. (2011). "Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerlere İlişkin Öğrenci Tutumlarının Değerlendirilmesi", Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 2011(1):95-134.
- Gurbetoğlu, A. & Tomakin, E. (2011). "Sevilen Ve Sevilmeyen Öğretmen Davranışlarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin İncelenmesi", Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2011(1):261-276.

- İbret, B. Ü.; Karatekin, K. & Avcı, E. (2015). "Sosyal Bilgiler Dersinde Coğrafya Öğretiminin Değerler Eğitimi Açısından Önemi", *Milli Eğitim Dergisi*, 2015(207):5-23.
- Kabaklı-Çimen, L. (2017). "Üniversite Öğrencilerinin Vatansızlık Tutumları İle Benlik Kurguları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", *İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 6(3):1950-1975.
- Kara, C.; Topkaya, Y. & Şimşek, U. (2012). "Aktif Vatandaşlık Eğitiminin Sosyal Bilgiler Programındaki Yeri", *Zeitschrift für die Welt der Türken / Journal of World of Turks*, 2012(3):147-159.
- Avcı, A. A.; İbret, B. Ü. & Karasu-Avcı, E. İbret (2017). "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Vatansızlık Değerinin Kazandırılmasına Yönelik Görüşleri", *İlköğretim Online*, 2017(4):1558-1574.
- Keleş, H. & Tonga, D. (2014). "Öğrencilerin Vatandaşlık Bilincini Etkileyen Faktörlere İlişkin Öğretmen Görüşleri", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2014(2):61-85.
- Köse, M. & Demir, E. (2016). "Öğretmenlerin Rol Modelliği Hakkında Öğrenci Görüşleri", *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 2016(53):38-57.
- Kurtdede Fidan, N. (2009). "Öğretmen Adaylarının Değer Öğretimine İlişkin Görüşleri", *Kurumsal Eğitim Bilim Dergisi*, 2(2):1-18.
- Kurtdede Fidan, N. (2013). "Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi: Nitel Bir Araştırma", *International Journal of Social Science*, 6(3):361-388.
- Schatz, R. T., Staub, E., & Lavine, H. (1999). "On the varieties of national attachment: Blind versus constructive patriotism", *Political psychology*, 1999(1):151-174.
- Şarşembiyeva, T. (2015). "Kırgızistan'da "Vatansızlık" Algısı Üzerine Bir Araştırma", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2):175-185.
- Tay, B. & Yıldırım, K. (2009). "Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılması amaçlanan değerlere ilişkin veli görüşleri", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (KUYEB)*, 2009(9):1499-1542.
- Tay, B.; Durmaz, F. Z. & Şanal, M. (2013). "Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Öğrencilerin Değer Ve Değerler Eğitimi İlişkin Görüşleri", *GEFAD*, 2013(1):67-93.
- Üstel, F. (2008). *Makbul Vatandaşın Peşinde*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Yazıcı, F. (2009). "Yurtseverlik eğitimi: "Sosyal Bilgiler Ve Tarih Öğretmenlerinin Tutum Ve Algularına Yönelik Bir Çalışma (Tokat İli Örneği)", *Yüksek lisans tezi*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Yazıcı, F. & Yazıcı, S. (2010). "Yurtseverlik Tutum Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 2010(7):901-918.
- Yazıcı, M. (2014). "Değerler ve Toplumsal Yapıda Sosyal Değerlerin Yeri", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1):209-223.
- Yazıcı, S. & Yazıcı, F. (2010). "Yurtseverlik eğitimi: Tarih ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin algı, tutum ve eğitimsel uygulamalarına yönelik bir araştırma", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2010(10):649-660.